

SUMMARY

The Exhibition on Celts in the Venetian Grassi Palace

By Snježana Pavičić

The Grassi Palace in Venice hosted the exhibition on Celts from March 24th until December 8th, 1991. The display was created with more than 2 500 pieces belonging to about two hundred world's museums. The Celtic civilisation is the first historically recorded civilisation of the European dimensions. The magnificent display was conceived chronologically and thematically, and very carefully designed. It presented the way of life of the ancient people, their traditions, towns, etc. There were some excellent solutions of some topics, as well as some imperfections. The display was enhanced by high-quality technical and computer outfit.

Detalj sa kola iz Dejbjerga, oko 500 g. p. n. e., na izložbi Kelti, Palača Grassi, Venecija

ETNOLOŠKA AKCIJA »PUKALA SAM LEN...«

Dragica Cvetan
Zavičajni muzej Jastrebarsko

lavetnilo rascvjetalih polja lana potpuno je nepoznato mladim pokoljenjima, neki ga se jedva prisjećaju, dok kod starijih budi sjećanje na dane i noći provedene u preradi te dragocjene biljke; bilo je to vrijeme druženja i zabave seljana svih dobi. Danas rijetko tko zasje njuv tom biljkom plavog cvijeta. Jedva smo pronašli jednu takvu njuv pa smo je i zabilježili kako bismo i mladim generacijama dočarali drevne običaje njihovih predaka. Zavičajni muzej Jastrebarsko i Zavičajni muzej Dolnja Kupčina organizirali su 21. srpnja 1991. etnološku akciju »Pukala sam len...«.

U pokupskim selima lan i konoplja bili su osnovne sirovine za izradu platna. Od lana se tkalo najbolje bijelo ruho. Žene u Dolnjoj Kupčini najviše su cijenile lan pucavac. To je proljetni jari lan s plavim cvjetićima koji daje kratku vlat, ali fino predivo. Za razliku od ostalih srednjoevropskih vrsta, lan pucavac (*linum crepitans*) sijao se još u starom Egiptu — davao je najtanju pređu za prozirne tkanine poznate sa slikovnih prikaza i s ovoja faraonskih mumija. Još ne tako davno taj se lan uzgajao na području Pirineja, južnom obodu Alpa, kod nas na Balkanskom poluotoku i u Podunavlju na prisojnom vlažnom zemljištu te u području Kavkaza. Ova stara kulturna biljka nestala je s naših polja nad kojima kao da još lebdi pjesma »Pukala sam len, baš na Ivanj-den«. Kad stabljika lana potpuno odrveni, i kad se od cvijeta razvije mala glavica sa sjemenom, lan je dozreo i može se čupati. I tako, toga srpanjskog dana svi krenuše u polje dozrelog lana na pukanje; seljaci u seoskoj kočiji, a posjetioci automobilom ili pješice.

U spontanom susretu s jednom njivom lana u nepreglednoj prostranoj pokupskoj ravnici, ruke domaćeg svijeta i pridošlica čupale su tu stabljiku u spokojnoj tišini i nepomučenome miru da bi potom ubrane stabljike ili odvezli u bremenu u prostor Muzeja na obradu ili ih ponijeli svojim kućama kao grančicu mira i suvenir kraja.

Nakon što su lan popukali, čula se pjesma:

»Ja ispučem len,
baš na Ivanj-den...«.

Vrativši se u etno-park Dolnja Kupčina, na koji smo svi pomalo zaboravili, svatko je mogao uživati u demonstraciji cjelokupnoga tradicijskog postupka prerade lana, »od stabljike do niti« odnosno tkanine. Sve te već gotovo zaboravljene poslove izvele su u stalnomu muzejskom postavu domaće djevojke i žene, za ovu prigodu odjevene u prikladne starinske nošnje. Ovo je prilika da se prisjetimo stalnog postava ostvarenog na osnovi znanstvene obrade prof. Marije Gušić, a potom prikaza postupka prerade lana koji smo imali prilike vidjeti u Dolnjoj Kupčini.

Postupak prerade lana opisala je u popratnom katalogu-plakatu Dragica Cvetan, viši kustos Zavičajnog muzeja Jastrebarsko. Uz tiskani materijal — pozivnice i plakate — kataloge, u toku je izrada video-snimke na kojoj će sve to biti zabilježeno uživo i sačuvano za buduća pokoljenja. Znamo da entuzijizam mještana Dolnja Kupčina već niz godina ne splašnja kad je posrijedi očuvanje i prikazivanje njihove tradicijske

kulture. Ohrabruje to, što su mlađa pokoljenja izgradila pravilan odnos prema svojoj kulturnoj baštini, prema svome zavičajnom identitetu, kojim se neizmjenjivo ponose. Svakodnevno, Muzej svojom prikupljenom i akumuliranom tradicijom, kao i svojom prisutnošću, opominje mještane na kulturne vrijednosti u njemu pohranjene. Po svemu sudeći, Zavičajni muzej Jastrebarsko po svojim akcijama sve se više uklapa u definiciju Georgesa Henryja Riviere, po kojemu je eko-muzej ogledalo u kojem lokalno stanovništvo otkriva svoj vlastiti identitet (image); izraz lokalnog vremena i prostora; laboratorij za proučavanje prošle i sadašnje kulture; konzervatorski centar i škola kako bi se kulturno naslijeđe trebalo očuvati. Svjetska praksa pokazuje da eko-muzej uvijek odgovara realnoj situaciji, dakle, da se prilagođava svakoj pojedinoj zajednici koja traga za svojim identitetom. Svaka pojedina koncepcija eko-muzeja ovisi o vlastitim rješenjima sredine, ali i autora projekta. Svaki projekt temelji se na istim pretpostavkama između prirodnih uvjeta, kulturnog, tehničkog i ekonomskog razvoja, a ujedno ima i svojih specifičnosti. Čini se da je sličan slučaj i s muzejem na otvorenome u Dolnjoj Kupčini, pri kojemu lokalno stanovništvo prezentira svoj identitet, u početku je to bilo prema zamisli prof. Marijane Gušić. U prezentacijama sudjeluju svi – starije i mlađe žene, djevojke i djevojčice, muškarci, svi u nošnjama, a vode ih bračni par Kata i Mijo Konječić. Za čitavu priredbu odgovoran je mladi i vrli domar Muzeja Zoran Petrčić, veliki entuzijast. On je, po sugestijama kustosa i tkalje, pripremio i organizirao ljude u našoj eko-muzejskoj predstavi. Vjerujemo da će takvo prezentiranje makar samo jednog aspekta tradicijske kulture ovoga dijela hrvatskog sela, postati tradicionalnom.

Primljeno: 2. 9. 1991.

•Prikanje• lana u Dolnjoj Kupčini, srpanj 1991.

Snimila: Dragica Cvetan

•Kučice• lana suše se na suncu, Dolnja Kupčina, srpanj 1991.

Snimila: Dragica Cvetan

•Stupanje• lana u Dolnjoj Kupčini, srpanj 1991.

Snimila: Dragica Cvetan

SUMMARY

The Ethnological Action »I harvested flax«

By Dragica Cvetan

The Local History Museum of Jastrebarsko and the Local History Museum of Dolnja Kupčina organized the ethnological action »I harvested flax« in July 1991. Growing and weaving flax has a long tradition in villages of Pokupsko, although it is almost extinct today. Villagers and visitors harvested flax from one of the remaining fields, and the traditional ways of processing flax, from heckling to weaving, were demonstrated in the Ethnic Park Dolnja Kupčina. The enthusiasm of villagers and museum staff makes this two museums approach the concept of an eco-museum.